

Tampereen kärjäoikeus
Kelloportinkatu 5 A
PL 134
33101 Tampere
(03) 288 2111

23.5.2003

Oikeusministeriö

2.06
Oel 17 Y1 2002
OM 013:00 (2002)

LAUSUNTOPYYNTÖ

Viite: kirje 31.3.2003 OM 17/41/2002

Tampereen kärjäoikeus lähettää kunnioittaen oheisena lausuntonsa
sovittelutyöryhmän mietinnöstä.

Hallintopäällikkö

Markku Ratilainen

Tampereen kärjäoikeus
Kelloportinkatu 5 A
33100 TAMPERE

23.5.2003

Tampereen kärjäoikeuden lausunto tuomioistuinsovittelua koskevasta työryhmän mietinnöstä 2003:2

Uudistuksen tarpeellisuudesta

Uudistuksen tavoitteeksi on ilmoitettu tarve luoda tuomioistuinten yhteyteen oikeudenkäynnille vaihtoehtoinen sovittelumenettely, jossa riitaa voitaisiin tuomitsemisen sijasta pelkästään sovotella.

Nykyisessä järjestelmässä laajoista riita-asioista ja riitautetuista summaarisista asioista päätyy sovintoon laskutavasta riippuen noin 30-40 % (eräissä ratkaisuyksiköissä jopa yli 50 %). Työryhmän oletus on, että on olemassa oikeudenkäynnin kalleudesta tai muusta syystä johtuen tuomioistuinkynnys, joka estää eräiden riita-asioiden pääsemisen tuomioistuinmenettelyyn ja jotka voitaisiin ratkaista ehdotetulla sovittelumenettelyllä taikka eräät tuomioistuimessa nyt käsiteltävät asiat voitaisiin ratkaista joustavammin ja edullisemmin ehdotetussa sovittelumenettelyssä. Se, mihin tällaiset olettamukset perustuvat ei ilmene mietinnöstä.

Nykyinen tilanne. Arvioitaessa erillisen tuomioistuinsovittelun tarpeellisuutta on tarkasteltava riidanratkaisumenetelmiä koko laajuudessaan. Työryhmä on melko kattavasti esitellyt vaihtoehtoisia riidan ratkaisutapoja, joita Suomessa on runsaasti, viimeisimpinä uutuuksina ovat olleet Suomen Asianajajaliiton käynnistämä asianajajien sovintomenettely sekä pankkien ja perintäyhtiöiden sopimus vapaaehtoisesta velkajärjestelystä 1990-luvun laman velallisille. Volyymiltaan tuomioistuinten osuus riitojen ratkaisussa verrattuna vaihtoehtoihin riidanratkaisuihin on melko pieni, joskin merkittävä.

Työryhmä ei ole mietinnössään kyennyt osoittamaan, mikä osa tästä riidanratkaisukentästä luontevasti kuuluisi ehdotetun tuomioistuinsovittelun osuuteen eikä sitäkään, minkälaiset asiat mahdollisesti jäivät nykyisten riidanratkaisumenettelyjen ulkopuolelle. Asianajajaliiton sovintomenettely perustettiin samoille lähtökohdille kuin nyt ehdotettu tuomioistuinsovittelu. Huolimatta melko mittavasta koulutuksesta ja järjestelmän markkinoinnista menettelyn osuus riidanratkaisukentässä on jäänyt ainakin toistaiseksi hyvin vähäpätöiseksi. Tämäkin pikemminkin viittaisi siihen, että tarvetta uusien riidanratkaisumenetelmien luomiselle ei enemmälti ole.

Oikeudenkäyntikynnyksestä. On tosiasia, että uusi oikeudenkäyntimenettely riita-asioissa samaan aikaan toteutetun arvonalisäuudistuksen kanssa nosti oikeudenkäyntikuluja laajoissa riita-asioissa merkittävästi. Toisaalta Suomessa on melko kattava oikeusapujärjestelmä ja oikeusturvavakuutusjärjestelmä. Kokemus on osoittanut, että laajoissa riita-asioissa oikeusapujärjestelmän merkitys on vähäinen ja painopiste on selvästi oikeusturvavakuutusten puolella. Toisaalta vielä nykyäänkin on jonkin verran asioita, joissa joutuu pohtimaan, onko mahdollista kieltäytyä antamasta haastetta perustuslain 21 §:n estämättä asioissa, joissa intressi on hyvin pieni (12 euron suuruinen siirretty saatava, farmarihousujen yhden senttimetrin lyhennykseen liittyvä riita tai pidätyksen yhteydessä kadonneisiin kynsisaksiin liittyvä vahingonkorvausriita). Jotta oikeudenkäyntikynnyksen suuruutta ja merkitystä voitaisiin arvioida, asiasta olisi suoritettava laadukas tutkimus, jollaista ei ole vielä tehty.

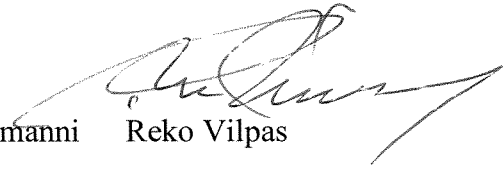
Valmistelu- ja ratkaisukustannukset. On mahdollista, että nykyisessä oikeudenkäyntimenettelyssä ja menettelyn ulkopuolella on jonkin verran asioita, jotka olisi ratkaistavissa ehdotetussa tuomioistuinsovittelussa ilman lainopillista tai muuta asiantuntevaa valmistelua. Käytännön kokemukset laajojen riita-asioden luonteesta nykyään viittaavat kylläkin muuhun. Ne vaikeudet, jotka nykyiseen oikeudenkäyntimenettelyyn liittyvät, johtuvat useimmiten valmistelun heikkoudesta. Koska tuomioistuinsovittelussa sovittelija ei voine omaksua asianajajan roolia, on ilmeistä, että vähänkin merkittävämmässä asiassa asianosaiset ottavat tuekseen asianajajan valmistelemaan asian hoitamista. Tästä aiheutuu saman kaltaiset kustannukset kuin normaali oikeudenkäynnistä. Kun lisäksi osa sovitteluista tulee varmuudella epäonnistumaan (jo puutteellisen valmistelun vuoksi) niin kokonaiskustannukset sovittelun seurauksena saattavat jopa nousta.

Yhteenveto uudistuksen tarpeellisuudesta. Tampereen käräjäoikeus suhtautuu myönteisesti sovinnon edistämiseen. Tästä syystä ne tavoitteet, jota työryhmä on esittänyt ovat sinänsä kannatettavia. Käräjäoikeus kuitenkin epäilee vahvasti, että erilliselle tuomioistuinsovittelulle ei ole olemassa riittävää tehtäväkenttää, jotta uuden järjestelmän luomiselle olisi tarvetta. Merkittävä osa väitetyistä ongelmista olisi lisäksi korjattavissa nykyistä sovintomenettelyä kehittämällä esim. tuomareiden ja asianajajien koulutuksella.

Koska uuden järjestelmän luomisesta aiheutuu joka tapauksessa yhteiskunnalle jonkin verran kustannuksia, olisi perusteltua, että aiottua järjestelmää kokeiltaisiin jossain tuomioistuinyksikössä. Kokeilun kautta saataisiin myös hyödyllistä tietoa käytännön vaatimuksista sovittelumenettelyssä. Tampereen käräjäoikeus on valmis kokeiluyksiköksi.

Se seikka, että useissa eurooppalaisissakin maissa on tuomioistuinsovitteluun rinnastettavia järjestelmiä, ei osoita vielä sovittelun tarvetta Suomessa. Kansainvälinen tarvevertailu olisi mahdollista vasta sen jälkeen, kun eri maiden riidanratkaisujärjestelmiä kokonaisuudessaan verrattaisiin toisiinsa.

Sovittelun julkisuus. Sovittelun julkisuuden osalta käräjäoikeus hyväksyy Elina Haapasalon ja Asko Välimaan eriävän mielipiteen perusteluineen. Työryhmän ehdotus on niin voimakkaasti ristiriidassa oikeudenkäytön keskeisiin periaatteisiin kuuluvan julkisuusperiaatteen kanssa, ettei sitä voi pitää hyväksyttävänä.

Laamanni Reko Vilpas

Asiaa valmistellut

Käräjätuomari Markku Leskinen